

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 28.

Fylke: Nord - Trondelag.

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Nøysund

Emne: Drikk til maten

Bygdelag: Nøysund

Oppskr. av: Peder Pedersen

Gard: Rønne

(adresse): Nøysundet i Stamsdal.

G.nr. 87. Br.nr. 4

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Myjølke.

Byggen minn ein ma' segja - at ein no for kida
brækar minn idu med myjølke til drikk til kvæ-
dags mat for þá bondebræka her i bygd. Þessi
gjöld bæði skúrnanna og myjólka myjólke. Eg kjem i
hug frá minn iungdóm at ein t.d. om morgun
fetta ein kopp eller skúrnanna med myjólka myjólke
alt at morgubakkari - i stælinn for at ein no drikk
koffi. Fðen lita myjólka ein ekki so lita med
hand skúrnanna myjólke til drikk alt at "duggerken"
(middagsmatin). Þetta var ummily ekki þessara-
form lita i bræk þá dessi tærla. Og ein kúndi
og myjólka ekki so lita skúrnanna myjólke til vanlig
lyst drikk. Slik er det ekki lengu no. Myjólka er
ummily vottu ein veldig salgsvaru - som þeir
senda til meieriet.

Ja - til vanlig lyst drikk.

No skúrnanna myjólka var det laga ymsa
slag lyst drikk t.d. Skjör (skjör) og blenz. Blenz
var laga þá dinn matin ut ein let
moko av Saúpet. Sta' til det súrna so ostom-
met i Saúpet skildu sig út frá massa. Þeir
toku so moko av dinn þesslezi Saúpmassa og
blanda med ei þesslezi mengd vatn.

Sid sp. 1.

2.
3.

I Staden for "Sæepmasso" künde ein ay nygta
Sæemjakk til a' blanda i vatn. Desse
blandingar var det ein kalla blengj.

Sæm lid, künde ein ay lage til smisinn
vatn til bytdrykk. Det gjorde ein þaðan
máben at ein löyste upp Sjuley smisinn
i vatn til ein blengj. Frigun av desse blandin-
gum nyttu ein no lengur til drukk.

Ql.

Selsp. 4.

Þy þan minnast frá min ungdom at dei i þei-
mun ei þau gongu om átt þiggja ein nokko
sterk ólsott. Som dei kalla "maltöl" - av de det
det var þiggja þá malt av bygg. Þessi ólet
var nygta helst i dei store högidum ay elles
mái det þann þannandi til gards - altsó iltge
til kvardagsbrútu. Þun samstundis með
at ein þiggja dekk ólet - nygta ein ofpott det
úthoka maltet - til ein nygott ól av þessum min-
du sterkleik ay som var nygta til kvardags-
brútu. Þun ay þan iltge minnast þá dekk ól -
slaget var kalla. Þy þun helst det þade mannel
"kinnöl" - man waltso iltge viss það det.

Þa det so var þóu kila þá þyppel þiupps - var
"malt-ólet" av lögst av þiupps-ólet. Þy þu var ein
varðig regel þá gardsmái þiggja þiupps til
þvar högn - so arbeidsþoka dei þann högn
dagum fekk ól som byst drukk.

Koffi

" 4 5.

Þy þan iltge lidfessu máu þyppan var teken
i þruk me þy þun þerr iltge frá min eigin þann-
dum, at dei i þeimur min dekk koffi þvar mor-
gum - mun at vi þorra iltge fekk þetta þinnu
drukkun. Þy þun ay þing at þu eingong leig de
sej ein garmal man til þann ay som þvau de
þa þan var leigt - at þan þvar morgun i Staden
for koffi skuld þá ein spökum "með mjölu"
mjölk til morgubakkun.

2 du
til blad
til sp. 6.

Etter det som vi merket ovenfor - har ein
gjeirun til å gå ut ifrå at alt i 1875 eller ^{dei}kring
er kaffien deri varmlig kvardagsdrift - kanskje
berre ein - eller to gonger i gongu om dagen.
Men ette kvart som åra gjelde vart framofla-
re mykta. Dei tid veit eg det var varmlig å
koke og dricka 4 gonger kvar dag, morgokoffi,
klokke 11 koffi - ette middagskoffi, 2 tida og
"kveldskoffi" i 6 tida. No er det heilt sleitt med
"all denne koffiedekkinga. No er ein nøgd med å
gå kaffi berre 2 gonger om dag.

" " 7.

I gamle tid fekk ein kjøpt berre "råkoffi"
(ubrennt) og det var da varmlig at kaffien vart
brennt i ei lita gammelyk. Og det var om å gjera
at ho som rörde i kaffien passa på at han ikkje
vart "stambrennt" - som dei sa. I dei tennar
dei dei ikkje hadde fått kjøpt eller laga seg ei
kaffekvern - knuste dei kaffien i ein kveld med
ein kvernstein, eller også i ein mortel. So hadde dei
vakt på tjele og fekk det til å røke; hadde so den
grop om å kaffe opp i det sjande vatnet.
Sovå spora på dei kostbare kaffekverna - hadde
dei og røke "kaldeljing" på tjele; d. o. s, små fella
dei gjeirpar som vart kverstke saman med
kaffien eller også slipepp koka til ein fast masse.
Ein klippe salt laut dei og spasse på rørb- og
so eit lite skykke kverstke seiskem til å klare
kaffien med. Denne måten å røke kaffi
på er for lenge sidan gått av bruk.

It spår - i kaffigrut var ei varmlig trøghet -
i min ungdom, men ho som kviser var like
den leitan munde vel; joda vart komint
om at kaffien kverstke - var "kjukt" som det
heite

" " 8.

Sil Sp. 9

Ja - ein Breikau Seikka aktat Koffein. Wo u det
 rofinade tablettar som blir ryfta, er sodei
 er a fa tygjet. Men det seikkent eg fjyest kan
 minnast vaddet so kalla „toppsseikka“ som
 var: kløpst- (klops) i hoeslege struktur i par
 - „Sokkretklompær byttan og minnast at dei
 seinnhild i treimen arin ryfta Breinseikka
 aktat Koffein - for det var mykje deigass er
 toppseikka. Lendur i Seidenes Keigen. Aa
 det var kadd laust a fa tygjet rofinade i ein
 eller annan form. Tok dei til a tahe einn
 jarin til tygnet, trar de slatar, som var. Kløpale
 til som seikka bitar. Dette gjentok seg og so
 under og straket ekhu i Seidenes Keigen.

Sp. 10

Det er santleg skikk her a ha vanleg fløge
 i Koffein. Gæde til klyg og yrkj.
 A blande kann man vilja fløge - i rekjend-
 se.

Sp. 11

Nei ikkje til kvardags. Derimot veit at dei
 i Seinne Keimau nokar de av lurna „brennber
 blad“ (bringebær) og at dei under seole Seidenes
 Keigen ryfta derre heen i Staden for det Seinne -
 gat dei kalla Koffei.

Sp. 12

Sil kvardagsdykt er nok ikkje brennber
 vorte ryfta. Einast kan vera at dei gammal
 tid ein gannan gongen Seinne skjente manns-
 folk a ein deann i kveldsøktar ein traud Plog-
 ormdag. Elles ikkje.

Sp. 13

Nei - ikkje til kvardags.

5191